

Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός και το Άγιον Όρος [Γ΄ μέρος]

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο Μελέτιος καταχωρείται και αυτός ως φιλόμουσος συνδρομητής σε βιβλία βυζαντινής μουσικής με το επίθετο «πανοσιομουσικολογιώτατος». Δίπλα από το όνομά του τις πλείστες φορές αναγράφεται η λέξις βηματάρης. Είχε φαίνεται το διακόνημα -την εργασία δηλαδή- του βηματάρη στην μονή Βατοπαιδίου. Ο βηματάρης είναι ο υπεύθυνος του ιερού βήματος και τακτοποιεί τα ιερά σκεύη, τα άγια λείψανα, τα άμφια. Συνήθως αυτό το διακόνημα ανέλαμβαναν μοναχοί που είχαν χειροτονηθεί κληρικοί – διάκονοι η πρεσβύτεροι. Από το 1840 φαίνεται ότι ανέλαβε καθήκοντα στα μετόχια της μονής Βατοπαιδίου ως προηγούμενος και εγκατεστάθη στο μοναστήρι της Γκόλια στο Ιάσιο.

Ο Διονύσιος παρέμεινε στο Βατοπαίδι μέχρι το 1836, οπότε μετέβη στο Ιάσιο για να αναλάβει καθήκοντα ηγουμένου στο μοναστήρι της Γκόλιας. Εκ της υπό εξέτασιν επιστολής μαθαίνουμε ότι αυτός, ο κυρ Διονύσιος, βρέθηκε στην Κύπρο όπου «επολιτεύθη ενταύθα φρονίμως και καλογερικώς». Η συνεσκιασμένη αναφορά του Κυπριανού προς τους επιτρόπους δι' «εκείνο οπού εχρειάσθη την ημετέραν προστασίαν», σε συνδυασμό με την αναφορά στην ίδια επιστολή λίγες γραμμές πιο πάνω για την αδυναμία του να ανταποκριθεί οικονομικά στην βοήθεια που του ζήτησαν, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο Διονύσιος εστάλη από τους επιτρόπους της Μονής του για να διεξάγει έρανον-ζητείαν προς οικονομικήν ανακούφισιν των ενασκουμένων εν τη μονή Βατοπαιδίου πατέρων.

Αυτό το γεγονός δεν ήταν σπάνιο. Υπάρχουν διασωσμένες εκ της γραφίδος περιηγητών παρόμοιες περιπτώσεις, όπως αυτή του ιερομονάχου Διονυσίου εκ Αγίου Όρους το 1727, την οποίαν διασώζει ο μοναχός Βασίλειος Μπάρσκυ. Κατά πάσαν πιθανότητα θα είχε μαζί του ο κυρ Διονύσιος Βατοπαιδινός τεμάχια αγίων λειψάνων όπως είχε και ο Λεόντιος, βατοπαιδινός και αυτός μοναχός, τα οποία εμφάνισε μετά την θεία λειτουργία κατά την εορτήν της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στην μονή Μαχαιρά, γεγονός που διασώζει και πάλιν ο Μπάρσκυ.

Όπως είδαμε και πιο πάνω, ο κυρ Διονύσιος καταγράφεται ως προηγούμενος σε καταλόγους συνδρομητών μουσικών βιβλίων. Άρα έχουμε μίαν ομάδα ανδρών καλλιεργημένων και φιλόμουσων βατοπαιδινών, οι οποίοι γνωρίζουν και συνδέονται με τον αρχιεπίσκοπον Κυπριανόν και έχουν το θάρρος που προέρχεται από την οικειότητα, μάλλον το θάρρος του και την αγάπη του. Γι' αυτό και εν ώρα

ανάγκης στρέφονται και απευθύνονται προς αυτόν. Εξ αυτών ο μεν Διονύσιος, μαθητής των δύο άλλων πατέρων όπως αποκαλείται από τον Κυπριανό στην επιστολή του, και προφανώς μικρότερός τους στην ηλικία, ίσως να μην γνωριζόταν από προηγουμένως με τον Κυπριανό. Την πληροφορία δε ότι ήταν μαθητής των δύο άλλων, πιθανόν να την ανέφερε ο ίδιος στον Κυπριανό κομίζοντας τα εκ Βατοπαιδίου γράμματα, η και στα ίδια τα γράμματα να αναφερόταν με αυτή την ιδιότητα. Οι δύο άλλοι πατέρες, οι οποίοι εισπράττουν την εκχυνομένην καρδιακήν αγάπην του Κυπριανού, φαίνεται ότι του ήταν γνώριμοι από παλαιά. Εδώ αναφύεται και πάλι το προηγουμένως διατυπωθέν ερώτημα. Πότε και που γνωρίστηκαν;

Περί μεν του Ιωαννικίου γνωρίζομε ότι το 1805 βρισκόταν στο Ιάσιο, το 1813 στο Βατοπαίδι, σε μουσικό δε βιβλίο του 1832 συγκατελέγετο μεταξύ των φιλομούσων συνδρομητών εν τη ιερά μονή Βατοπαιδίου. Είναι σημαντικό να αναφέρομε ότι στην Μολδοβλαχία, Ουγγροβλαχία και Βεσσαραβία η μονή Βατοπαιδίου είχε 9 μοναστήρια και 4 σκήτες. Σ' αυτά διακονούσαν είτε βατοπαιδινοί είτε ξενοχωρήτες πατέρες, άλλοι στα διοικητικά και άλλοι στα χειρονακτικά διακονήματα. Όλοι οι διακονητές υπέγραφαν «κοντράκτο» (η «κοντράτο»), δηλαδή συμφωνητικόν έγγραφο με την Μονή, διαρκείας μερικών χρόνων με την δυνατότητα ανανεώσεως υπό την προϋπόθεσιν ότι η Μονή συμφωνούσε. Επομένως, είναι πολύ πιθανόν να έμενε ο Κυπριανός στο μοναστήρι της Γκόλιας όπου ήταν ο Ιωαννίκιος, είτε ως φιλοξενούμενος είτε ως διακονητής είτε ως συνεργάτης.

Τα λιγοστά αυτά στοιχεία περί του Ιωαννικίου δεν επαρκούν για να μας οδηγήσουν σε ασφαλή συμπεράσματα. Ως εκ τούτου καταλήγουμε στην απορία που έχουν γνωριστεί, στο Βατοπαίδι η στο Ιάσιο; Και κατ' επέκτασιν που πήγαν πρώτα, στο Βατοπαίδι και μετά στην Μολδοβλαχία, η το αντίθετο; Για να απαντηθεί η απορία και να διασαφηνισθεί το δίλημμα, είναι σημαντικό να δούμε ποιά ήταν η δυνατότερη σχέση, η δυνατότερη σύνδεση, Μαχαιράς - Μολδοβλαχία η Μαχαιράς - Βατοπαίδι.

Η σχέση του Μαχαιρά με την Μολδοβλαχία διαχρονικά, εξαιρώντας την περίοδο της διαμονής των Κυπριανού και Χαραλάμπους, είναι ανύπαρκτη. Δεν υπάρχει ούτε μία πληροφορία περί αυτής της σχέσεως, ούτε μία αναφορά. Υπάρχουν αρκετές αναφορές και πολλές σημαντικές πληροφορίες περί της σχέσεως Κύπρου - Μολδοβλαχίας τόσο στον εκκλησιαστικό τομέα όσο και στον πολιτειακό, με όλες τις εκφάνσεις τους, από το δεύτερο μισό του δεκάτου πέμπτου αιώνας μέχρι το πρώτο μισό του δεκάτου ογδόου. Η δοσοληψία εξ αμφοτέρων των μερών είναι έντονη. Μένει όμως ως εκεί. Και τοπικά και τροπικά η μονή Μαχαιρά βρίσκεται εκτός. Σημειωτέον ότι υπάρχει ύφεσις μέχρι και τελεία διακοπή αυτής της σχέσεως Κύπρου - Μολδοβλαχίας κατά την χρονικήν περίοδον όπου ο Κυπριανός

μετέβη σ' εκείνες τις περιοχές. Ούτε γνωστοί, ούτε γνώριμοι, ούτε αναφορές. Ποιός ο λόγος λοιπόν της μεταβάσεώς τους στο άγνωστο; Την στιγμή μάλιστα που πήγαιναν για μία σημαντική αποστολή με συγκεκριμένο σκοπόν και στόχον, για ποιό λόγο να ψάχνουν στα χαμένα σαν χαμένοι;

Μισό αιώνα αργότερα, όταν εξερράγη πυρκαϊά και απετεφρώθη η μονή Μαχαιρά το 1892, οι πατέρες πήγαν για ζητείες στην Αλεξάνδρεια. Για ποιό λόγο πήγαν εκεί; Πήγαν εκεί διότι τους παρέπεμψαν οι δικοί τους σε γνωστούς τους. Συγκεκριμένα ο αρχιμανδρίτης της Αρχιεπισκοπής Φιλόθεος Χριστοφίδης εκ των Περάτων (1832-1918), διετέλεσε μοναχός στον Μαχαιρά. Ακολουθώς κάποια στιγμή ανέλαβε σημαντικά καθήκοντα παρά τον αρχιεπίσκοπο Σωφρόνιο. Όταν συνέβη το μοιραίο και οι πατέρες βρέθηκαν σε δεινή οικονομική κατάσταση, αυτός, υπογράφοντας ενίοτε εκ μέρους του αρχιεπισκόπου την σημείωσιν που προηγείτο ως επεξήγηση του σκοπού της ζητείας στο τετράδιο των εισφορών, μερίμνησε λόγω των γνωριμιών που είχε στην Αλεξάνδρεια, να μεταβούν εκεί οι πατέρες. Τους έστειλε συστημένους σε γνωστούς του, όπως τον αδελφό του Νικόλαο Χριστοφίδη, μέγα ευεργέτη της κοινότητας των Περάτων με την ανέγερση του Παρθεναγωγείου το 1835, ο οποίος ήταν εγκατεστημένος στην Αίγυπτο.

Στην περίπτωση μας ούτε οι πατέρες είχαν γνωστούς στην Μολδοβλαχία, αλλά ούτε οι εκκλησιαστικοί και πολιτικοί ηγέτες. Επομένως, πως ήταν δυνατόν να ταξιδέψουν στο άγνωστο, άγνωστοι μεταξύ αγνώστων; Εκ των ανωτέρω, φαίνεται μάλλον αδύνατη η περίπτωση να μετέβηκαν πρώτα στην Μολδοβλαχία.

Τώρα, ας εξετάσουμε την δεύτερη περίπτωση, την σχέση Μαχαιρά – Βατοπαιδίου και την υπόθεσιν να πήγαν πρώτα στο Βατοπαίδι και μετά στην Μολδοβλαχία. Ο Μπάρσκυ καταχωρεί στις σημειώσεις του από τις περιπλανήσεις του το εξής γεγονός, με την δική του χαριτωμένη γραφίδα:

«Όταν ήλθε η ημέρα της Κοιμήσεως της Αγίας Παρθένου, η 15η Αυγούστου, εορτάσαμε με λειτουργία προς τιμήν της Θεομήτορος, αφού προηγήθηκε εσπερινός, και με πλήρεις και κατάλληλες ψαλμωδίες· οι ψάλτες έψαλλαν με μεγάλη δεξιοτεχνία, ιδιαίτερα δε γλυκειά και μελετημένα ήταν η ψαλμωδία κάποιου μοναχού, που ήλθε τυχαίως από το Άγιον Όρος για να συλλέξει ελεημοσύνες, και ο οποίος ονομαζόταν Λεόντιος, από την μονή Βατοπεδίου. Γοήτευσε την ακοή του πολυάριθμου πλήθους που είχε συγκεντρωθεί εκεί, με την έξοχη δεξιοτεχνία των ύμνων του. Είχε μεταφέρει μαζί του μερικά ιερά λείψανα που του είχε εμπιστευθεί το μοναστήρι του, δηλαδή ένα μέρος της κάρας του αγίου μάρτυρος Σεργίου και ένα οστούν με σάρκα του αγίου μάρτυρος Παντελεήμονος· άνοιξε και επέδειξε αυτά τα λείψανα σε όλους μας και εμείς τα προσκυνήσαμε ο ένας μετά τον άλλο, δοξάζοντας τον Θεό και τους αγίους Του».

Στο πιο πάνω γεγονός, το οποίον έλαβε χώραν τον δεκαπενταύγουστο του 1735, βλέπουμε ότι βατοπαιδινός μοναχός πέρασε από τον Μαχαιρά και άφησε ιδιαίτερα καλές εντυπώσεις.

[Συνεχίζεται]